

Končujoč svoje poročilo dostavimo le še to, naj novi odbor na novo vživlja delovanje „kat. tisk. društva“ ter ga obdrži v tem jako dobrem stanu, kakor si ga je doslej pridobilo. Gledé na tiskarno pa je še le vprašanje časa, kedaj da preide v polno last društva.

### Naše ljudske šole.

(Govoril Fr. Robič v drž. zboru dne 2. julija.)

III. Kar pa se tiče šole same, naglašam jaz posebej to, da so nekateri učni predmeti posebno pripravi za to, da delajo na vzgojo otrok in to so veronauk, pouk v maternem jeziku in v zgodovini z domoznanstvom. Jaz sicer tukaj ne morem govoriti o vzgojeslovnih stvaréh, kaj malega pa bi vendar rad o tem izpregovoril. Strah božji, zaupanje v Boga, spoštovanje, ponižnost, ljubezen — te kreposti gotovo jačijo нравno razsodbo in čistijo mišljenje. Pouk v materinščini ima imenitno mesto v vzgojevalnem pouku. Os, okoli katere se suče to poučevanje, pa je berilo. V tem se uči otrok izpoznavati jezik svojega naroda, pridobiva si misli; jezik vzbuja v njem čustva, vzdiguje mu sočutje, ponuja mu sklepe, podaja načela, nagiba voljo na dobro. Veliko stori pri vzgojevanji tudi pouk v zgodovini in domoznanci. Le-ta pouk naj pred vsem budi ljubezen do cesarja in domovine. (Pritrjevanje na desni.) Ljubezen do domovine izvira pa iz domoljubja in domoznanje mora se torej učiti, kar je največ mogoče. Otrok mora domačo zemljo izpoznavati v vsej njeni lepoti in ceniti vse njene bogatije.

Ko že govorim o tem, spominjam se ukaza iz lanskega leta. Ukaz je splošen in izdalo ga je ministerstvo gotovo vsled kacega slučaja do predsedništva okrajnih šolskih svetov in govori o potrebi poučevanja v zgodovini na ljudskih šolah. Jaz se sicer po polnem strinjam s tem ukazom, vendar pa obžalujem, da ga je nek predsednik večih okrajnih šolskih svetov, akoravno se ukaz nikakor ne dotika ljudskih šol na Spodnjem Štajarskem, razposlal v obliki, ki more napeljati človeka na ki ve sodbe in on je tudi napeljal. (Poslanec Klu: čujte!) Jaz bi prosil za dovoljenje, da berem uvod tega ukaza in pa nekaj stavkov necega uvodnega članka in sicer zato, da stvar pojasnim. (Poslanec dr. Beer: od koga je ukaz? Od vlade?) Od vlade je, od ministerstva. Uvod se glasi (bere): „Zapazilo se je, da se je veliko mladeničev oglasilo iz nemških šol v c. in kr. vojaške šole pa so bili čudovito nevedni v najimenitnejših stvaréh avstro-ogerske zgodovine in najvišje vladarske hiše“.

Le-ta ukaz je prišel, kakor vidimo, v Dunajske liste in na podlagi teh se je napisal nek uvodni članek v necem glavnem glasilu

liberalne stranke pod naslovom: „Panslavisti v Avstriji“. V njem stoji (bere): „Predsednik spodnještajarskih okrajnih šolskih svetov, c. kr. namestnijski svetovalec (Viktor baron Hein, c. kr. okrajni glavar v Mariboru. Uredn.), je moral uradno grajati v posebnem ukazu, da veliko mladeničev prihaja v c. in kr. vojaške šole, pa so čudovito nevedni v najvažnejših stvaréh avstro-ogerske države in najvišje vladarske hiše“. Slovenci pa so najbolj božani ljubčki (Glasni smeh na desni) vlade, ki drži že 11 let krmilo države v rokah. Na vse strani so narodnim željam bindišarjev stregli in pomogli so jim do uspehov, kateri so jim sedaj popolnem zmešali glave (ponovljena veselost na desni). Kaj se je doseglo? Da dečki vzrastejo iz tistih „ljudskih šol z nemškim učenim jezikom“ brez vsega avstrijskega domoljubja (čujte, čujte! na desni), da jim ostane zgodovina Avstrije, zgodovina vrojene avstrijske hiše čisto neznano torišče v tem, ko se ne sliši enaka tožba o „ljudskih šolah z nemškim učenim jezikom“. Ali mi se bojimo, da še ta pomanjkljivost, uradno dokazana in grajana nevednost ni nikakor dovolje označena. Ako nas vse ne moti, ne ostaja samo avstrijsko mišljenje na slovenskih šolah z njih slovenskimi učitelji in kateheti, ampak če se učenci ne učijo najimenitnejših stvari iz avstrijske zgodovine in avstrijske vladarske hiše v ljudski šoli, učijo se gotovo namesto teh stvari čisto drugih, toda o njih molči še vljudni c. kr. namestnijski svetovalec“.

Že sem rekel, da se v uvodu onega ukaza ne more misliti na ljudske šole na južnem Štajarskem in sicer že samo iz tega uzroka, ker dečki iz slovenskih ljudskih šol spodnještajarskih niso nikoli se oglasili, naj bi jih vzprejeli v c. in kr. vojaške šole (čujte, čujte! na desni), torej se tudi ni moglo na njih kaj enacega opaziti (Resnično! na desni). Čutim torej, ker so nas tako obdolžili, potrebo izpovedati po vsej resnici, da sem imel v 18. letih dovolje priložnosti, naj se prepričam, kaj da mislijo in kaki da so učitelji na spodnjem Štajarskem. Kakor povsod, imamo tudi tukaj prav dobre, dobre in manj dobre šole. Akoravno napravlja tako v celem učitelj šolo, vendar pa pride v tem veliko na vnanje okoliščine in posebej na redno obiskovanje šole. Ali eno, moja gospôda, našel sem povsodi in to je: da izpolnjujejo učitelji svojo dolžnost ter vzgajajo šolske otroke v domoljubnem smislu in vzbujajo v njih srcih ljubezen do najvišje vladarske hiše, ne samo marljivo, marveč tudi z navdušenjem in vselej. (Pritrjevanje in ploskanje na desni.)

Moja gospôda, podajmo se v duhu v tako šolo. Ravno je pevska ura; na konci te ure reče učitelj: „Sedaj pa zapojmo cesarsko pesem!“ Kakor na povelje vstanejo otroci, vsak se giblje in ziblje, vsak čuti, da pride sedaj

posebna pesem in cesarska pesem zapoje se z vsem nadvušenjem. In kakor mladina čuti in misli, tako čuti in misli tudi slovensko ljudstvo. (Resnica! na desni.) Jaz bi prosil dovoljenja, da preberem le mali odstavek iz govora našega prečastitega knezoškofa dr. Napotnika, ker so ravno v tem govoru govorili slov. ljudstvu iz srca. Rekli so (bere): Neprestano ljubimo Boga in cerkev, nepremično stojimo za cesarja in državo. Da se trdno držimo cesarja, to je potreba našega hvaležnega srca in je poleg cerkvene zapovedi, ki pravi: Boga se boj in kralja spoštuj, tudi zahteva našega razuma. Mi vemo dobro, da je presvetla najvišja vladarska hiša edina vez, katera trdno veže dele habsburške države, toliko različne po jeziku, zgodovini in šegah; ona jim daje varstvo in jamstvo za svobodno razvijanje vseh njih posebnosti. (Dobro, dobro! na desni.)

## Gospodarske stvari.

### Jež in njegova korist.

Da človek rad izvé kaj novega, to je navadno, ali v tem se mu zgodi rado, da je bolj podučen o rečéh, ki se godé zunaj njegove domovine, kakor pa o taci, ki so mu pri roki, o domačih. Blizo tako se godi tudi pri našem ježi. Kak da je jež, to sicer vsi znamo, ali da je on kmetijstvu koristna žival, to ni tako znano, najbolj zato, ker se ne piše in ne govori o njem, češ, da ga vsakdo pozna in torej ni o njem kaj reči, da bi ljudi zanimalo.

Napravimo dnes na robe, govorimo o našem domačem ježi! Jež je žival, ki po dnevu spi in počiva od truda, kajti njegovo delo se vrši v noči in v noči ti je pogumna žival, se ve, da zato, ker si išče živeža in kakor pri drugih živih stvaréh, tako je tudi pri ježi: vse njegovo delovanje suče se okoli želodca in za to, kar je treba želodcu. Ako preiskuje človek želodec ježa, kaj vse najde v njem! Hrošči, ličinke, miši, kače, gljiste, grilji, kobilice in kdo pove vso škodljivo mrčesjad, ki ga jež povzije — na korist kmetijstvu! Najde se v njem sicer tudi kak ostanek jabelka ali hruške, toda le malo in prav po redkem zavživa jež sadje, takrat, če ne najde drugih jedi, ki so mu ljubše.

Jež je ena tistih živali, ki imajo gorko kri, pa jim vendar ne škoduje strup modrasov. Zato se rad spusti z njim v boj in vsakokrat je zmaga na njegovi strani. In tu bi ti gledal, kako da mu gre v slast hrbitišče modrasovo, do gola ga obere in ne gre od njega, dokler še je kaj mesa na njem.

Okorna žival je jež po dnevu, po času se giblje in človek ga ne spravi iz mesta tako lahko. Ves drugačen pa je jež po noči. Tu so mu noge tako urne, tako brze, da dohití miš,

ki beži pred njim in redko mu ubeži. Tudi podgane se loti in hodi prav rad na lov vodnih podgan — tistih, ki so ob rekah, ob jezovih in žlebih tako škodljive pa se množijo sila hitro, ker jim ne pride lahko katera žival razven ježa do živega.

Kje jež prebiva? Le tam, kjer ima dovolje živeža, torej na polji, kjer je miši obilo. Zatem pa v logih, na pečinah, kjer je kač, modrasov. Kjer teh ni, tam tudi ježa človek ne iztakne lahko. Ker je torej jež skoraj edini sovražnik strupenih modrasov, katerim je kos, brez škode za svoje življenje, zato bi človek mislil, da ga varuje ljudstvo in skrbi celo zato, da se pomnožuje, toda godi se mu narobe, kajti revše se preganja le prepogosto, najbolj iz nevednosti. Ako ga vlovi kak paglavec, vrže ga v vodo, češ, da naj plavljje, ali kako more to, ko nima pripravnega života za to? Drug pa drega va-nj da mu kri šine iz igljaste kože ali ga zapre na kakem kraji, kjer mora gládú poginiti.

Nikar tako! Ako najdeš, fanté, ježa, pošali se, če ti je že za to, malo z njim, potem pa ga pusti na miru, ako vam ga more biti ni treba v kuhinji, v hiši, da vam polovi ščurke, grilje in enako nesnago v njih. Ali tukaj ga nikar predolgo držati, kajti mogoče, da ne dobi dovolje hrane, ali da mu hišni zrak ne tekne in tako pogine brez koristi za te. Na prostem pa bi še lahko toliko in toliko škodljivcev pokončal.

**Sejmovi.** Dne 31. julija v Dolu, v Konjicah in v Marenbergu. Dne 1. avgusta v Gomilici. Dne 3. avgusta pri sv. Lenartu v slov. gor., v Mariboru in Velenji. Dne 4. avgusta v Sentilji pri Gradiči, na sv. Gorah in v Radgoni. Dne 5. avgusta v Loki, na Ptui, v Lembergu, v Lučanah in dne 6. avgusta v Kaniži na Ptui, pri M. Snežni in v Novi cerkvi pri Ptui.

## Dopisi.

**Iz Ptuja.** (Po volitvah.) Dne 16. julija t. l. volili so veliki posestniki deset zastopnikov v okrajni zastop. Prišlo je 136 volilcev in vsi so volili slovenske katoliške može. Pred štirimi leti bilo je v tej skupini samo 118 glasov za narodne kandidate, prirastlo njih je tedaj 18. Več je bilo volilcev, kateri so prišli brez izkaznice (legitimacijske karte) na volišče in vsled tega niso smeli voliti. To pa pač moramo grajati. Vsak volilec mora biti 24 let star, vsak dobi izkaznico na dom, vsakemu se je posebe naznanilo, naj prinese izkaznico v dan volitve s seboj, zakaj tedaj ne pazi? Mestjani in nemčurji takrat niso prišli volit. Mi tega celo nič ne obžalujemo. Mesto ima to, česar potrebuje in še več, kar mu gre; čas je, da pusti slovenskim kmetom to, kar njim sliši!